UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

28. Starptautiskais Onomastikas zintu kongress Helsinku Universitt: Report on the 28th Congress of Onomastic Sciences at the University of Helsinki

Balode, Laimute; Kvašte, Regna

Jansone, Ilga

2024

http://hdl.handle.net/10138/589825

Balode, L & Kvašte, R 2024, 28. Starptautiskais Onomastikas zintu kongress Helsinku Universitt. in I Jansone (ed.), Onomastika Lettica. vol. 6, 10, LU Latviesu valodas instituts, Rga, pp. 202-206, International Congress of Onomastic Sciences, Helsinki, Finland, 19/08 /2024.

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

HRONIKA / CHRONICLE

Laimute BALODE, Regīna KVAŠĪTE

28. Starptautiskais Onomastikas zinātņu kongress Helsinku Universitātē

2024. gada 19.–23. augustā Helsinku Universitātē (Somijā) norisinājās 28. Starptautiskais Onomastikas zinātņu kongress (ICOS). Tas ir lielākais un ievērojamākais zinātniskais notikums onomastikā, kas notiek reizi trijos gados un piesaista īpašvārdu pētniekus no visas pasaules. Kongresa tēma šajā gadā bija „Vārdu ilgtspēja, nosaukšana un onomastika" (*Sustainability of names, naming and onomastics*), kongresa mērķis – iepazīstināt ar jaunākajiem atklājumiem un virzīt akadēmiskos pētījumus par dažādām īpašvārdu kategorijām, pulcējot zinātniekus no visas pasaules. Šogad Helsinkos piedalījās 223 pētnieki no 39 valstīm (25 no tiem attālināti), tika nolasīti 172 referāti un demonstrēti 8 stenda referāti. Darbs noritēja sešās sekcijās, kas risināja daudzveidīgas tēmas: „Vārdi un minoritātes", „Vārdi kā kultūras mantojums", „Vārdu maiņa", „Vārdi literatūras pasaulē", „Vārdi pilsētās", „Onomastikas datubāzes", „Onomastika kā ilgtspējas zinātne". Kongresa laikā tika organizēti arī simpoziji „Minoritāšu vietvārdu regulējums Eiropā" un „Personvārdi multikulturālā kontekstā", kas pulcināja daudzus interesentus un debatētājus.

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Latviešu valodas institūtu šoreiz pārstāvēja trīs zinātnieces. Laimute Balode un Renāte Siliņa-Piņķe (attālināti) runāja par identitātes atspoguļojumu Latvijas priekšvārdos pēdējā gadsimta laikā, sadalot analizējamo materiālu trīs periodos: Latvijas pirmās neatkarības laiks (īpaši izceļot 20.–30. gadu romantisma ietekmē dotos nacionālās izcelsmes vārdus), padomju periods, kad jaunā politiskā situācija ietekmēja antroponīmisko vidi un vārdu dažādību, strauji pieaugot slāviem (krieviem) tipisko priekšvārdu skaitam, un atjaunotās neatkarības laiks, kuram raksturīgas divas skaidri izteiktas tendences: tradicionālo

vārdu atgriešanās un jaunu vārdu (īpaši anglicismu) ienākšana. Interesanti, ka līdzīgus tematus – pēdējā gadsimta personvārdu došanas tendences – bija izvēlējušies arī citi antroponīmisti, piemēram, igauņu priekšvārdu pētniece Annika Husara (*Hussar*). Šie salīdzinājumi ļāva izdarīt plašākus vispārinājumus Eiropas kontekstā.

Regīna Kvašīte savā ziņojumā apvienoja onomastiku un terminoloģiju, salīdzinādama latviešu un lietuviešu onomastikas terminus, parādīdama terminu dažādību onomastikas paveidu jēdzienu nosaukšanai, kā arī aplūkodama onīmu veidu nosaukumu sinonīmus, kuru ir daudz abās valodās. Latviešu valodā dominē starptautiskie salikteņtermini ar otro komponentu *-onīms*, savukārt lietuviešu onomastikā vairāk ir terminu, veidotu no savas valodas komponenta *-vardas* 'vārds'. Tika analizēti vairāku jēdzienu nosaukšanai izmantotie termini, kuri dažādu iemeslu dēļ atšķiras. Jāteic, ka terminoloģijas jautājumiem šajā kongresā tika pievērsta liela uzmanība – nolasīti referāti par poļu, ukraiņu, kuri izdevuši onomastikas terminu vārdnīcu, arī čehu un slovāku, kuri veido terminu datubāzi, onomastikas terminoloģiju. Par dažādu valstu pieredzi terminoloģijas kārtošanā tika runāts vēl atsevišķā ICOS terminoloģijas grupas sēdē.

Latviju pārstāvēja arī Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas docētāja Antra Kļavinska, kas referēja par aktuālu tematu – vietvārdiem kā Latgales reģionālās identitātes zīmēm.

Ar Latvijas tematiku bija saistīti vēl divi referāti: Pauls Balodis (Helsinku Universitāte) runāja par uzvārdu maiņu Latvijā pēdējos trīs gados, bet doktorants Simons Noreikis (Helsinku Universitāte) savu pētījumu bija veltījis Bauskas apvidū dzīvojušo krieviņu iespējamo onīmu analīzei.

Laimute Balode vadīja arī sekcijas „Vārdi kā kultūras mantojums" sēdi, kur tika analizēti viduslaiku īpašvārdi Ungārijā, Spānijā un Somijā.

No Lietuvas šajā kongresā piedalījās pieci onomasti: no Viļņas Universitātes – Daiva Sinkevičūte-Villanueva-Svensone (*Sinkevičiūtė-Villanueva Svensson*), kas nolasīja divus referātus: par imigrantu personvārdiem Lietuvas Republikas dokumentos un par lietuviešu vārdu saglabāšanu Lielbritānijā, īpašu uzmanību veltot dubultvārdiem 1991.–2020. gadā. Lietuviešu valodas institūtu kongresā pārstāvēja Baltu valodu un nomenklatūras pētniecības centra pētnieki Darjus

Ivoška (*Darius Ivoška*, referāts „Personības identifikācijas veidi un principi viduslaiku un jauno laiku krustpunktā") un Pāvels Skorupa (*Pavelas Skorupa*, priekšlasījums „Toponīmi kā nacionālās identitātes marķieri: Viļņas (Lietuva) apvidus izpēte"). Divas pētnieces no Viļņas Universitātes Kauņas fakultātes – Rita Baranauskiene (*Baranauskienė*) un Ilona Mickiene (*Mickienė*) – aplūkoja sakni *totor-* 'tatārs', kas sastopama Lietuvas vietvārdos.

Igauniju pārstāvēja septiņi īpašvārdu pētnieki no Tartu un Tallinas. Vistālāko ceļu bija mērojuši onomasti no ASV, Botsvanas, Brazīlijas, Jamaikas, Japānas, Kanādas un Meksikas. Grants Smits (*Grant Smith*) no ASV ne tikai piedalījās visos kongresa pasākumos, bet arī nolasīja interesantu referātu par Viljama Šekspīra lugu tēlu personvārdu avotiem. Kā goda viesis kongresā tika godināts slavenais beļģu onomasts teorētiķis Villijs van Langendonks (*Willy Van Langendonck*), kas pirmo reizi piedalījās ICOS kongresā Amsterdamā pirms 60 gadiem (1963).

Plenārsēdēs uzaicināto referentu tēmas liecina par ICOS kongresa ievirzi – galvenā uzmanība ir pievērsta sinhronajai socio-onomastikai.

Helēna Kellija-Holmsa (*Helen Kelly-Holmes*) no Limerikas Universitātes Īrijā ar priekšlasījumu „Izplatiet vārdu: mazas valodas, zīmolu nosaukumi un ilgtspējība" pievērsās mazo valodu tēmai onomastikā – ilgtspējai, kas atspoguļojas zīmolos. Galvenā uzmanība tika veltīta īru un sāmu valodas piemēriem zīmolu jomā: pētījumam par vairākiem zīmoliem, kuri izmanto īru un sāmu valodu, lai nosauktu, marķētu un tirgotu savu ilgtspējību, izmantojot virtuālās etnogrāfiskās un diskursa analīzes metodes.

Džeina Pilčere (*Jane Pilcher*) no Rietumanglijas Universitātes Bristolē, Lielbritānijā, runāja par tematu „Cilvēku vārdi un ilgtspēja: (ne)vienlīdzība un cilvēktiesības". Referente runāja par vārdu maiņu bērnu adopcijas gadījumos, balstīdamās uz Anglijas un Velsas pieredzi. Otrajā priekšlasījuma daļā referente koncentrējās uz studentu vārdu izrunu augstākās izglītības internacionalizācijas kontekstā: ko augstskolas var darīt, lai studentu personvārdu izruna atbilstu viņu cilvēka cieņai. Treškārt, runātāja pievērsās metodoloģiskām debatēm par anonimizācijas praksi, izmantojot pseidonimizāciju kvalitatīvajos pētījumos. Runātāja pieļāva arī informantu īsto vārdu izmantošanu

pētījumos (ar informantu atļauju), taču kritizēja personvārdu nomaiņu ar skaitļiem vai citiem nosacītiem simboliem.

Pēdējā kongresa dienā plenārsēdē referātu lasīja Veine Sirjele (*Väinö Syrjälä*) no Zviedrijas, no Sēdertērnes (*Södertörn*) Universitātes. Viņš pievērsās sociolingvistikas tematam „Vārdi kā ceļvedis dabas un lingvistiskajās ainavās". Referents analizēja dažādus īpašvārdu veidus kā nozīmīgus elementus, kas veido lingvistisko ainavu, runādams galvenokārt par uzrakstiem nacionālajos dabas parkos Somijā un Zviedrijā.

Līdzās kongresa sekcijām notika arī vairāku ICOS darba grupu sēdes: bibliogrāfijas, onomastikas studentu, kā arī terminoloģijas grupas. Šajā grupā darbojas Regīna Kvašīte, kura ir sagatavojusi lietuviešu terminu atbilsmes ICOS pamatterminu sarakstam; latviešu terminu sadaļas autore ir Sanda Rapa. Uz sēdi pulcējās žurnāla „Onoma" redaktoru kolēģija.

Kongresa laikā tradicionāli notiek ICOS Ģenerālā asambleja, kurā tiek risināti organizatoriski jautājumi, tostarp ievēlēta jauna vadība. Par jauno ICOS prezidentu kļuva Stafans Nīstrems (*Staffan Nyström*) no Zviedrijas, mainījās arī valdes sastāvs. Baltijas valstis tajā pārstāvēs Tīna Lānusalu (*Tiina Laanusalu*) no Igauņu valodas institūta. Šoreiz svarīgs un diskutēts bija organizācijas un līdz ar to arī kongresa darba valodu jautājums. Līdz šim tās bija trīs – angļu, franču un vācu –, taču tika piedāvāts atteikties no divām pēdējām. Tomēr balsojušie ICOS biedri ar apmēram 20 balsu starpību atbalstīja daudzvalodību. Tika arī izlemts, ka 29. kongress notiks 2027. gadā Vīnē.

Kongress ir gan zinātniski, gan organizatoriski nozīmīgs ICOS darba cēliena punkts, lai sāktu jaunu triju gadu darbības posmu, taču ne mazāk svarīga ir iespēja satikt labi pazīstamus kolēģus un iepazīties ar jauniem – no pēdējās tikšanās 2017. gadā Debrecenā (Ungārija) bija pagājuši septiņi gadi (2021. gada kongress Krakovā notika attālināti). Tāpēc baudījām iespēju kafijas un pusdienas pārtraukumu laikā aprunāties par dažādiem jautājumiem, bet vakarus pavadīt citā vidē. Kongresa rīkotāji aicināja uz pieņemšanām Helsinku Universitātē un pilsētas Rātsnamā, piedāvāja apskatīt pilsētu no jūras, izvēloties braucienu ar kuģīti (otrs piedāvājums bija ekskursija pa pilsētu, apskatot izcilo Oodi bibliotēku un dažus citus objektus), kā arī pulcēties uz svinīgo 28. kongresa noslēgumu.

Vairāk informācijas par kongresu:

https://www.helsinki.fi/.../28th-international-congress...

https://www.helsinki.fi/en/conferences/28th-international-congress-onomastic-sciences?fbclid=IwY2xjawE4TFlleHRuA2FlbQIxMAABHczCdKRUpK_XCV0EApsnIr2YhnUXMnhpibwQVLqSO5FNJovDIHCbLc2VMg_aem__0s5I9daXIkObMasqfBIqg